

Ricard Torrents, editor

Manuel Llanas

Universitat de Vic

I

El primer graó de la vessant editora de Ricard Torrents, un dels caires més persistents de la seva activitat intel·lectual, remunta a 1965, quan, integrant de l'anomenat grup de Vic, presenta, juntament amb Antoni Pous i Jordi Sarsanedas, un projecte de col·lecció d'assaig a l'editorial Aymà-Proa, dirigida literàriament aleshores per Joan Oliver. Integrada sobretot per traduccions, la col·lecció la inspirava el principi d'aclimatar a Catalunya (no cal afegir que en la llengua del país) les idees i conceptes que bullien en les capitals culturals europees de referència, de manera que la nostra cultura, enriquida per aquestes aportacions foranes i emmirallant-s'hi, s'hi pogués acabar homologant. Així, el projecte, molt madur, incloïa la publicació d'autors com Jean-Paul Sartre, Max Frisch, Anne Seghers, Robert Curtius, Theodor Adorno, Hans Magnus Enzensberger, Cesare Pavese o Ludwig Wittgenstein. Al capdavant, la proposta, desestimada pel que fos per Aymà-Proa, dorm tres anys, fins que el maig de 1968, refeta, Torrents l'ofereix a la mallorquina editorial Raixa, dins la qual tampoc no qualla. Tot just tres mesos després, Torrents aconsegueix que l'aculli un jove universitari, Jorge Herralde, actiu militant de la *gauche divine* barcelonina, que l'any següent publicaria els primers títols d'una nova editorial: Anagrama. Aixoplugada per Anagrama, la col·lecció, anomenada Textos, viu només dos anys (1969-1970), dins els quals difon cinc títols, per bé que n'hi havia molts altres en cartera (com ara el *Me-ti*, de Bertolt Brecht):

Cesare Pavese. *L'ofici de viure*.

Jean-Paul Sartre. *Baudelaire*.

Paul A. Baran i Paul M. Sweezy. *El capitalisme monopolista*.

Claude Lévi-Strauss. *Tristos tròpics*.

Antonin Artaud. *El teatre i el seu doble*.

II

A la dècada dels 70, Torrents intervé decisivament en la configuració de les col·leccions en català d'una altra editorial barcelonina, Lumen, que el 1969 havia refundat una seva condeixebila universitària, Esther Tusquets. Una de les col·leccions, Sis Joans, destinava als «lectors joves» versions íntegres de «bons escriptors catalans moderns i contemporanis» i «d'autors estrangers», una dèria que, ja a Eumo, Torrents continuarà cultivant amb volums com *Els grans autors i l'escola*. Dels sis títols publicats el 1979 se'n destrien cinc d'originals (de Riba, Ruyra, Martí i Pol, Bertrana i una antologia de joves narradors) i una sola traducció (sis contes de Poe). Per part seva, la segona col·lecció, Paraula Menor, de literatura per a adults, constava d'11 títols aquell mateix any de 1979 i alternava obres originals d'autors estrictament coetanis, amb presència majoritària d'escriptors osonencs (Serrallonga, Lluís Solà, Antoni Pous, Martí i Pol) i amb arriscades apostes per gent aleshores jove o molt jove (Barbat, Albanell o Agustí Pons) i traduccions

(Kafka, traduït per Torrents mateix, i Paul Celan, traduït per Pous). Heus-ne aquí la llista, si més no fins on he estat capaç de reconstruir-la:

Marta Pessarrodona. *Vida privada*.

Enric Barbat. *Cançons de la p... vida*

Francesc Parcerisas. *Latituds dels cavalls*

Franz Kafka. *Carta al pare*

Segimon Serrallonga. *Eixarms*

Josep Albanell. *Tractat de vampirologia*

Lluís Solà. *Laves, escumes*

Antoni Pous. *Traduccions de Paul Celan*

Josep Elias. *Ideari a la recerca de la fruita tendra*

Agustí Pons. *Cossos i fets*

Miquel Martí i Pol. *Contes de la vila de R...*

Marta Pessarrodona. *Memòria i*.

III

La tercera singladura de Ricard Torrents en el món de l'edició, de bon tros la més fecunda, gira al voltant d'Eumo Editorial, creada el 1979 i indistriablement vinculada a la Universitat de Vic (Estudis Universitaris fins a 1997). Torrents, fundador decisiu de l'editorial i el seu primer director, esdevé igualment qui n'ha definit més sistemàticament l'ideari que la sustenta. Arran del desè aniversari (1989), per exemple, pronuncia una conferència que, titulada «Universitat i

edició de llibres» (i posteriorment publicada al volum *Les raons de la Universitat*, del mateix autor), constitueix la formulació més precisa, fonamentada i completa dels principis fundacionals i de les línies d'actuació de l'editorial. Una formulació que continua vigent i de la qual ofereixo, tot seguit, uns quants extractes il·lustratius. El conferenciant partia del convenciment, expressat en múltiples ocasions, que universitat i edició formen un binomi indissociable dins un projecte cultural únic:

«El que és decisiu és veure que entre universitat i producció editorial hi ha una relació necessària, mútuament enriquidora, i que en el nostre àmbit i en les nostres condicions es poden aplicar per via d'analogia les experiències d'altres àmbits».

Aquesta realitat la falcava en les tesis del filòsof Schelling, «un dels fundadors de la universitat moderna», que a la primeria del 1800 exposava «els fonaments teòrico-pràctics de la producció de llibres en el si de la universitat». Així, segons explica Torrents, Schelling concebia la universitat com un centre productor de ciència i cultura, que transmet a través de la docència i que «difon per mitjà de llibres i revistes que arriben més enllà d'aquest clos [l'universitari]; primer, a la comunitat nacional d'universitaris i de persones que, havent passat o no per la universitat, necessiten en la professió o en la vida social seguir el curs de la cultura superior; i segon, les

publicacions arriben a la comunitat internacional, on els receptors, a més de rebre aportacions científiques, es fan una imatge de l'estat de la cultura científica d'aquella nació».

Assumida aquesta tradició, tan sòlida i fecunda, Torrents considerava, en segon lloc, que Eumo, pel fet de ser una empresa autònoma, es distingia netament –i avantatjosament– de l'edició universitària a l'ús, és a dir, dels serveis de publicacions de les universitats públiques, encotillats per engranatges burocràtics, subjectes als pressupostos de la institució i mancats d'una distribució eficaç i regida per criteris comercials o simplement plausibles. De fet, editar és tota una altra cosa, que implica triar autors i obres, idear col·leccions i maniobrar enmig de la competència. Aquesta era i ha continuat sent l'aspiració d'Eumo: actuar en peu d'igualtat amb la resta d'editorials privades. En tercer i darrer lloc, i de manera especialment detallada, Torrents incidia en la qüestió de la llengua de l'edició universitària. I hi incidia des d'una premissa expressada amb tanta claredat com contundència:

«Sigui com vulgui, avui com ahir, aquí i arreu, una llengua nacional o bé és expressió o vehicle de difusió de la ciència i de la cultura de la nació o bé no és llengua; avui com ahir, aquí com arreu, la universitat d'una nació o bé produeix i vehicula llibres en la llengua nacional o bé és eixorca. Si ho fa en una altra llengua, és la universitat d'una

altra nació. I tant és que la fonamentació teòrica tingui arrels idealistes com positivistes. La dinàmica de les dependències i de les sobiranes nacionals imposa la llei».

L'enunciat de la conclusió, que queia –i cau– pel propi pes, expressa amb eloqüència la raó de ser més profunda de l'editorial:

«L'àrea del català representa una quota de mercat perfectament prescindible a escala mundial i fins i tot de l'Estat espanyol. Ara bé, si la llengua catalana i les realitats nacionals que en depenen no són prescindibles, caldrà d'una manera o altra protegir-ne l'ús a la universitat sostenint la indústria del llibre universitari en català. Proteccionisme? Sense cap dubte. El contrari significa desprotegir alguna cosa més que una indústria. [...] Per això, mentre no renunciem a editar llibres en català i, pel que sembla, encara hi ha uns quants universitaris i uns quants editors disposats a córrer el risc de fer-ho, caldran bones dosis de voluntat i d'intel·ligència que es tradueixin en empreses editorials viables».

Amb la perspectiva del 25è aniversari d'Eumo Editorial, avalada per mil dos-cents títols, Torrents feia balanç el 2004 de l'experiència viscuda i per ell protagonitzada. Una experiència que veia fruit de la militància cultural i educativa i filla d'un compromís amb la nació. Militància i compromís que, avui, són vius com el primer dia.

